

Asia: HE 8/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamista koskevaksi lainsäädännöksi
<https://www.eduskunta.fi/pdf/HE+8/2024>

Asiantuntijalausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Hallitus esittää aikuiskoulutustuen lakkauttamista. Tuella on pyritty tarjoamaan työssäoleville mahdollisuus mm. uudelleenhoulluttautua ja sopeutua työmarkkinoiden murroksiin ennakoivasti. Ehdotuksen tavoitteena on vähentää julkisia menoja ja kasvattaa työllisyyttä. Työllisyysvaikutus syntyy ehdotuksen mukaisesti lähinnä koulutuksen aiheuttaman lukkiutumisvaikutuksen poistamisesta. Ehdotuksen mukaan uudelleenhoulluttautuva joutuu tulevaisuudessa turvautumaan taloudellisesti heikompaan tukimuotoon eli opintotukeen tai mahdollisesti vasta myöhemmin työttömyysetuudella tapahtuvaan tarveharkintaiseen omaehtoiseen opiskeluun.

Aikuiskoulutustuki ei kansainvälisen tutkimuksen mukaan ole ollut kovin vaikuttavaa. Aikuiskoulutukseen osallistuminen on sosioekonomisesti vinoutunutta. Aikuiskoulutustukea käyttävät useimmin jo korkeasti koulutetut henkilöt, vaikka sen hyöty olisi oletettavasti suurempi matalammin koulutetuille tai korkeamman työttömyysriskin henkilöille. Tämä on kuitenkin myös kansainvälinen ilmiö. Kansainvälisen tutkimusnäytön mukaan aikuiskoulutuksen vaikuttavuus on ollut keskimäärin heikkoa ja tätä tulosta näyttää ajavan se, että aikuiskoulutustukia tai aikuiskoulutusmahdollisuuksia eivät hyödynnä ne, joille se olisi oletettavasti hyödyllisintä (Schwerdt et al 2012, Abramovsky et al 2011). Myöskään informaatiokampanjat, joilla on pyritty kasvattamaan osallistumista eivät ole systemaattisesti onnistuneet merkittävästi kasvattamaan osallistumisastetta (Görlitz ja Tamm 2017, van den Berg et al. 2022). Yhdysvalloissa työttömäksi joutuneille lähetetyt informaatiokirjeet toisen asteen jälkeisiin opintoihin hakeutumisesta näyttävät kuitenkin onnistuneen parantamaan koulutukseen osallistumista (Barr ja Turner 2018).

Aikuiskoulutukselle ja uudelleenhoulluttautumiselle on todennäköisesti tulevaisuudessa edelleen tarvetta muuttuvilla työmarkkinoilla. Vaikka vaikutusarvioihin liittyy epävarmuutta, tutkimusnäyttö ei puolla sitä, että aikuiskoulutustuki nykyisessä muodossaan olisi ollut merkittävä tekijä parantamaan suomalaisen työvoiman sopeutumiskykyä edellisen kahden vuosikymmenen aikaisiin murroksiin. On siten epävarmaa tulisiko se sitä jatkossakaan tekemään, vaikka teknologinen tai työelämän murros olisi erilainen tai merkittävämpi kuin aikaisemmat muutokset. Tuen poisto kuitenkin jossain määrin lisää riskiä sille, että tulevaisuuden murroksille altistuvat työntekijät eivät yhteiskunnan kannalta riittävässä määrin osallistu uudelleenhoulluttautumiseen. Olisi siksi järkevää kehittää vaihtoehtoisia politiikkaintstrumentteja, jotka tukevat uudelleenhoulluttautumista kustannustehokkailla tavoilla.

Hallitusohjelman mukaan koulutusresursseja kohdistetaan jatkossa koulutustason nostamiseen tai koulutuksiin, jotka edesauttavat työllistymistä työvoimapula-aloille. Onnistuneiden politiikkamuutosten edellytyksenä olisi pyrkiä ensin tunnistamaan tarkempia mahdollisia esteitä aikuiskoulutukseen osallistumiselle Suomessa, ja sen jälkeen pyrkiä kehittämään näihin esteisiin kohdistuvia toimenpiteitä. Erityisesti tulisi pyrkiä ymmärtämään miksi koulutuksesta eniten oletettavasti hyötävät eivät siihen osallistu tai kuinka näiden kohderyhmien osallistumista koulutukseen voitaisiin parantaa. Annettuna että kirjallisuuden pohjalta toteutettavien toimien vaikuttavuudessa on huomattavaa epävarmuutta, olisi järkevää toteuttaa mahdolliset uudistukset siten, että niitä voidaan jälkikäteen arvioida ja pyrkiä

kehittämään, jos vaikuttavuus ei ole toivotulla tasolla. Parhaat lähtökohdat muodostaisi alkuun kokeiluna käyttöönotettava toimenpide, jonka vaikuttavuutta arvioidaan ennen sen skaalaamista laajempaan käyttöön.

Tuuli Hakola-Uusitalo
tutkimusjohtaja

Tuomo Virkola
erikoistutkija

Abramovsky, L., Battistin, E., Fitzsimons, E., Goodman, A., and Simpson, H. (2011). Providing Employers with Incentives to Train Low-Skilled Workers: Evidence from the UK Employer Training Pilots. *Journal of Labor Economics*, 29(1):153–193.

<https://www.journals.uchicago.edu/doi/full/10.1086/656372>

Barr, A. and Turner, S. (2018). A Letter and Encouragement: Does Information Increase Postsecondary Enrollment of UI Recipients? *American Economic Journal: Economic Policy*, 10(3):42–68.

<https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/pol.20160570>

van den Berg, G. J., Dauth, C., Homrighausen, P., and Stephan, G. (2018). Informing Employees in Small and Medium Sized Firms about Training: Results of a Randomized Field Experiment. *Economic Inquiry*, 61(1): 162–178

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/ecin.13111>

Görlitz, K. and Tamm, M. (2017). Information, financial aid and training participation: Evidence from a randomized field experiment. *Labour Economics*, 47:138–148.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0927537116301439>

Schwerdt, G., Messer, D., Woessmann, L., and Wolter, S. C. (2012). The impact of an adult education voucher program: Evidence from a randomized field experiment. *Journal of Public Economics*, 96(7):569–583.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0047272712000229>